

Slovenski dom

Štev. 236

V Ljubljani, v petek, 16. oktobra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza Italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino No. 872

Attività di artiglierie e dell'arma aerea sul fronte mediterraneo

29 apparecchi nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Attività d'artiglierie e di pattuglie sul fronte dell'Egitto: un velivolo britannico è stato distrutto dalle batterie contraeree di una nostra divisione.

Nei pressi di Sidi Barrani è stato catturato l'equipaggio, composto di due ufficiali e due sottufficiali, di un velivolo nemico abbattuto il giorno 6 corrente dalla difesa contraerea di Tobruk.

L'arma aerea ha proseguito le operazioni contro l'isola di Malta.

Nel tentativo di opporsi ai decisi attacchi dei bombardieri dell'Asse l'aviazione nemica perdeva, in aspri combattimenti, venticinque apparecchi: 7 battuti dai cacciatori italiani e 18 da quelli germanici.

Un'azione di 3 velivoli avversari contro un convoglio in navigazione nel Mediterraneo è fallita: due trimotori attaccanti venivano fatti precipitare dal preciso tiro di una nostra torpediniera ed il terzo dalla scorta aerea.

Topniški in letalski nastopi na sredozemskem bojišču

Italijansko uradno vojno poročilo št. 872 pravi:

Topniško in patrolno delovanje na egiptovskem bojišču. Protiletalske baterije neke naše divizije so uničile eno angleško letalo.

Pri Sidi Baraniju je bila zajeta posadka z nekega nasprotnikovega letala, sestreljenega 6. oktobra po tobruški protiletalski obrambi. Posadko sta sestavljala dva častnika ter dva podčastnika.

Letalstvo je nadaljevalo z nastopi proti otoku Malti. Pri poskusu, da bi se upiralo odločnim napadom osnih bombnikov, je nasprotnikovo letalstvo v silovitih bojih izgubilo 25 strojev, 7 so jih sestrelili italijanski lovci, 18 pa nemški.

Spodletel je nastop treh nasprotnikovih letal proti ladijski spremeljavi, ki je plula po Sredozemskem morju. Točno streljanje z neke naše torpedovke je stroglovalilo v morje dva napadajoča trimotorika, tretjega pa je zbil letalsko spremstvo.

Podrobnosti o zadnjih bojih v Stalingradu

Berlin, 16. oktobra. s. V vojaških krogih je agencija za mednarodna poročila izvedela, da so najavili nove važne uspehe z zahodnega Kavkaza. Medtem ko so nemške in slovaške čete okrog Novorosijska v naskoku zavzele več močno utrjenih sovjetskih postojanek, drugi nemški oddelki prodirajo po cesti, ki drži iz Tuapseja proti Kavkazu, ter se bližajo črnomorskemu obali.

Na srednjem in južnem odseku vzhodnega bojišča je dan mirno potekel. Ponoči je po nekaterih krajih zapadel sneg. Manjši oddelki sovjetskih straž so skušali presenetiti obrambne oddelke nemških gorskih lovcev na laponskem bojišču. Sovjeti pa so utrpeli hude izgube v moštvu in orožju ter so se morali vrniti na prejšnje postojanke.

O globokem vdoru nemških pehotnih in oklepni oddelkov v severni stalingrajski predel, so se izvedele te-le podrobnosti: živahni nastopi so se večeraj sprevrli v zelo hud boj za posest ruševin treh velikih industrijskih podjetij v severnem mestnem predelu; v tem boju se je nemškim oddelkom posrečilo izvojevati novo znatno spremembo bojnih črt. V torek

Novozelandski vojni cilji

Rim, 16. oktobra. s. Polkovnik Melvin Mass, član novozelandske zbornice, je v svojem govoru, ki ga je imel v Wellingtonu, takole označil vojne cilje združenih narodov:

1. Japonsko je treba spet postaviti nazaj na primitivno stopnjo zaslužene države.
2. Iz Nemčije narediti narod brez vojske.
3. Iz Italije narediti državo, ki bi imela vsaj videz časti.

Polkovnik Mass je še dodal, da morajo narodi, ki govorijo angleški jezik, ostati tudi še potem, ko bo sklenjen mir, oboroženi in tesno povezani med seboj, da ohranijo nadzorstvo nad svetom in preprečijo kakršen koli ozemeljski ali politični spopad. Dejstvo, da so takšne grozotne stvari mogle biti spregovorjene v novozelandskem kongresu, dokazuje, kakšna je miselnost v tem parlamentu, ki je v resnici zbor rejcev krav in konj. Besede polkovnika Massa povedo tudi, kako si anglosaške ljudske množice razlagajo atlantsko pogodbo in kakšno je resnično duševno razpoloženje anglosaškega barbara za plesnima izložbama Londona in Washingtona. Prostaška žalitev Italije ne more niti najmanj prizadeti našega velikega tisoletnega naroda, ki je bil toliko stoletij svetilnik sveta. Zalitev pa poleg tega tudi dokazuje velikansko nevednost teh konjerejev in teh novozelandskih mersarskih industrijalcev, ki prav dobro vedo, da Rim obstoji, verjetno pa ne vedo, da sta v zgodovini obstajali Benetke in Firenza, ter sodijo vse po svojih kmetih. Vsekakor pa italijanski narod iz

Uspešen naskok nemških čet na nove kavkaške postojanke

Novi prodori v Stalingradu - Letalski napad na Malto - Zmagovit spopad pomorskih enot v Rokavskem prelivu

Hitlerjev glavni stan, 16. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na Kavkazu so nemške in slovaške čete na težavnem gozdnatem in gorskem ozemlju v ogorčenih borbah prodrele v nove sovjetske postojanke ter v naskoku zavzele 500 oporišč in bojnih postojank.

Na odseku ob Tereku so bile sovjetske sile vržene nazaj.

V Stalingradu so pehotni oklepni oddelki strli zagrižen odpor sovjetskih čet v osamljenih mestnih predelih in po postojankah ter prodrl globoko v severno mestno področje.

Skupine strmoglavcev so v zaporednih valovih uspešno napadle sovjetske trdnjave in topniške postojanke. Razbremenilni sovjetski napadi so bili zavrnjeni s hudimi izgubami. Hudi letalski napadi so bili naperjeni tudi na prevozna sredstva in izkrališča boljševikov na spodnjem toku reke Volge. Požar je uničil eno petrolejsko ladjo in dva prevozna vlačilca.

Na bojišču ob Donu so romunske čete zavrnile sovjetske krajevne napade.

Na srednjem odseku bojišča so po nastopih napadalnih oddelkov bile uničene številne trdnjave in postojanke. Letalske sile so napadale važne železniške proge, pri čemer so Sovjeti utrpeli znatne izgube prevoznih sredstev.

Med letalskim napadi je bila v Finskem zalivu zažgana sovjetska topničarka.

Na visokem severu so bili letalski napadi usmerjeni na taborišča čet vzhodno od zaliva Kola, izmed katerih so bila nekatera razdejana.

Angleško letalsko oporišče na otoški trdnjavi Malti so letalske sile podnevi in ponoči obmetavale s težkimi bombami. V letalskih borbah so nemški in italijanski lovci sestrelili skupno 25 angleških lovcev, izmed njih 18 samo nemški lovci. Dve nemški bojni letali se nista vrnili.

Pri napadu na promet z ladijskimi spremeljavami pred angleško obalo so brzi čolni potopili štiri sovjetske trgovske ladje s skupno 8000 tonami. Vsi brzi čolni so se vrnili v oporišče.

V noči na 14. oktobra je prišlo v Rokavskem prelivu do pomorske bitke med nemškimi zaščitnimi edincami in številno močnejšimi angleškimi silami, ki so obstojale iz dveh skupin rušilcev

n več oddelkov brzih čolnov. V tem spopadu je bil potopljen 1 angleški brzi čoln, 5 nadaljnjih brzih čolnov pa poškodovanih odnosno zažganih. 1 nemška edinica je bila izgubljena. Stražne ladje in protiletalsko topništvo na morju so sestrelili nad področjem Severnega morja dvojce angleških letal.

Lahka nemška bojna letala so bombardirala večeraj vojaško važne naprave in vojske cilje ob angleški južni obali.

Vladar na obisku v pisanski tovarni

Pisa, 16. okt. s. Večeraj dopoldne je Vel. Kralj in Cesar v spremstvu svojega pribočnika obiskal neko tovarno za izdelovanje varnostnega stekla. Sprejel ga je predsednik družbe knez Ginori Conti. V spremstvu prefekta, zveznega podtajnika in župana iz Pise je natančno obiskal vse oddelke ter se živo zanimal za izdelovalni postopek. Ob odhodu so vsi udeleženci in množica meščanov, ki so se sami od sebe zbrali, kar se da navdušeno in vdano vzklíkali Velikanstvu Kralju in Cesarju ter slavili savojski dom.

Uradne objave fašistovske stranke

Rim, 16. oktobra. s. Uradni list fašistične stranke častno omenja fašista Antona Mongallija, poveljnika vodstva organizacije v Bevagni (Perugia), ki je junaško padel v boju.

Ob obletnici pohoda na Rim bo družba »Dante Alighieri« razdeljevala nagrade mladini iz osnovnih šol v pokrajinah Zara, Split, Kotor, Ljubljana, Trieste, Pola, Gorizia in Fiume.

Potruje se sklep, da uradi državnega vodstva, fašistične zveze in združenja, ki so odvisna od stranke, ne smejo nič upoštevati nepodpisanih ovad.

Potruje se tudi sklep, da prevzemajo popolno odgovornost za vse osebe, ki tak spis podpisajo in katerih istovetnost je treba poprej ugotoviti.

Fašista Mihael Favia in Adriano Rodoni sta bila imenovana za predsednika italijanske plavalne zveze in italijanske kolesarske zveze.

Vesti 16. oktobra:

Finske pomorske in letalske sile so v vodovju pri Aalandu potopile v septembru več sovjetskih podmornic, poročajo finski vojaški krogi.

Japonsko notranje posojilo je do konca septembra doseglo 47.6 milijard jenov. Samo v septembru je razpisano posojilo prineslo 1.3 milijarde jenov.

75 angleških blodečih min so ob švedski obali med Göteborgom in Malmöjem odstranili v torek.

V Franciji so bili objavljeni podatki, po katerih se vidi, da živi v zasedenem delu Francije 120.000 Judov, v nezasedenem delu Francije pa 600 do 700.000.

Švicarska vlada je izdala uradno poročilo, ki opominja prebivalstvo, naj zelo pazi na majhne balone brez posadke, ki priletavajo nad švicarsko ozemlje. Baloni so očito angleški in napolnjeni z vnetljivo snovjo. Zato naj prebivalstvo zelo pazi nanje in takoj obvesti o njih oblasti.

Zaradi pomanjkanja rudarskega delavstva v Združenih državah so začeli uporabljati po rudniških ženskih moči. Tako so v premogovnikih Rocks Prince postavili 22 žensk. V Kanadi pa morajo za poljsko delo uporabljati na tisoče študentov, ker tudi tam vlada veliko pomanjkanje delovne sile.

Japonski cesar je 22 cesarskih knežinj odlikoval z novim redom, in sicer s »Kolajno za kitajsko vprašanje« za plačilo zaslug, ki so si jih knežinje pridobile med sedanjo kitajsko-japonsko vojno.

Madžarski državni upravitelj je za svojega vojaškega odposlanca v Rimu imenoval generalštabnega podpolkovnika Rakolczajja.

Bolgarska zbornica je sklicana na izredno sejo za 22. oktobra.

Važnost italijanskih pomorskih zmag

Budimpešta, 16. okt. s. Sijajne zmage italijanske vojne mornarice so predmet članka v poluradnem madžarskem listu »Budapesti Ertesite«, ki poudarja, da madžarski politični krogi te zmage smatrajo kot zelo važne cilje pomorskega vojskovanja zoper angleško-ameriško moč na morjih. Nastopi, ki so jih zadnje čase izvedla vozila italijanske vojne mornarice, so obilno pomagali izčrpavati angleško-ameriško vojno silo ter vedno bolj ogražajo pomorska pota na Sredozemlju in na Atlantskem morju za nasprotnikovo plovbo.

Rusija izključena iz angleško-ameriškega delavskega odbora

Buenos Aires, 16. okt. s. Ker je Rusija bila izključena iz angleško-ameriškega odbora delavskih zvez, je neki član odbora zaradi tega ugovarjal in zahteval, naj ameriška delavska zveza sodeluje s sovjetskimi delavskimi organizacijami. Ugovor pa je bil brez uspeha in ameriška delavska zveza je izjavila samo, da izključitev Rusije iz odbora ne pomeni, da bodo Amerikanci pustili sovjetske delavce na cedilu, toda moralna podpora, ki so jo Amerikanci pripravili dati sovjetskim tovarišem, ne sme pripeljati do nezaželenega vpliva na njihove zadeve.

Angleški odgovor na sovjetske očitke glede pomanjkljive pomoči

Rim, 16. okt. s. Angleški državni podtajnik za zunanje zadeve Law je glede na dobave za Rusijo dejal, da veljajo obveznosti za količine, dobavljene v angleških lukah. »Toda ker ni na razpolago sovjetskih ladij, smo se dozdaj obvezovali, da bomo pošiljali blago z našimi ladjami.« Law je obtoževal Rusijo, da ni sposobna odpeljati pomoči, katero zahteva, ni pa vedel povedati, če je Anglija moralno obvezana nadomestiti pošiljave, ki gredo spotoma na dno morja. Dostavil pa je, da izgube ladij med prevozom ni mogoče imeti za kršitev obveznosti, ki jih je Anglija prevzela glede Sovjetov.

Zahteve angleških komunistov glede odstavitve ministrov

Lizbona, 16. oktobra. s. List »Baltimore Sun« poroča, da je osrednji izvršni odbor angleške komunistične stranke zahteval takojšnjo odstavitve treh članov angleške vlade, dveh poslanikov in precejšnjega števila drugih angleških osebnosti, češ da so nesposobne za vodstvo vojne. Ministri, katerih odstavitve komunisti zahtevajo, so najbrž minister za vojsko Grigg, minister za Indijo Amerly in minister Simon. Poslanika sta pa najbrž poslanik v Madridu Samuel Hoare in poslanik v Združenih državah lord Halifax. Vrh tega je odbor komunistične stranke sprejel sklep, v katerem zahteva spremembe v angleškem glavnem stanju ter odprtje drugega bojišča.

Japonski program za razvoj vzhodne Azije

Tokio, 16. okt. s. Med kongresom za razvoj vzhodne Azije, ki se je končal večeraj, so sprejeli program, ki vsebuje naslednjih pet točk:

1. sklicevanje posvetov, podobnih temu v Tokiju. Ti posveti naj bodo po raznih mestih vzhodne Azije.
2. Kamenjava kulturnih zastopnikov med Japonsko, Kitajsko in Mandžurijo zaradi vedno tesnejšega duhovnega sodelovanja, katerega cilj je razvoj skupnega blagostanja.
3. Izmenjava knjig in tiskovin, da bi se pospeševalo sodelovanje na vseh področjih.
4. Tesne vzporeditve kulturnega in propagandnega dela.
5. Kulturni obiski, ki naj olajšajo prijateljstvo med temi tremi državami.

Cena za vstop Brazilije v vojno

Lizbona, 16. oktobra. s. Da bi brazilska vlada ublažila vtis, ki ga je po vseh ameriških pokrajinah vzbudila novica, da je neki ameriški admiral prevzel poveljstvo brazilskega brodograja, neki ameriški general pa poveljstvo brazilskega letalstva, je večeraj sporočila, da je bila podpisana gospodarska pogodba, po kateri so Združene države kupile v Braziliji za 127 milijonov dolarjev kave, kakao, orhove in gumija. Očitno je to cena, za katero so sedanji oblastniki Brazilijo prodali Rooseveltu.

Rooseveltova žena se pripravlja na obisk v Angliji

Buenos Aires, 16. oktobra. s. Poročajo, da se gospa Rooseveltova pripravlja na odhod v London, kjer bo gost angleške kraljeve dvojice.

Ljubljana žaluje in tisoči izkazujejo zadnjo čast dr. Marku Natlačenu

V kapelico sv. Nikolaja na Žalah in v stolnico, kamor so pripeljali pokojnika, so se vrstile množice kropilcev

Ljubljana, 16. oktobra.

Kako globoko ceni naše ljudstvo žrtve, ki padajo pod morilčevimi komunističnimi krogli, je izpričalo doslej z vso iskrenostjo vedno, ko se je zbiralo ob njihovih krestih in jim izkazalo poslednjo čast ter tako obsojilo zločinsko delovanje uničevalcev našega naroda. Vsa poštena Ljubljana žaluje za pokojnim vodnikom dr. Markom Natlačnom in mesto se je odelo v žalne zastave ter tako izpričalo svojo obsojdo. Žalne zastave plapolajo na vseh hišah.

Tisoči in tisoči so se vrstili pred kredo žrtve v kapelici sv. Nikolaja na Žalah, tisoči so jo kropili in vsi so odhajali z bolečino v srcu in s trdnim sklepom v duši, da mora biti komunistični zločinov tudi v Ljubljani enkrat za vselej konec. Na pokopališče so prihajali tisoči, da se poklonijo spominu velikega dobrotnika našega naroda in iz tisočih ust poštenih se je dvigala pred kredo žrtve in pred grobovi, kamor ljudje tudi radi prihajajo, da da Bog spoznanje morilec. Da, spoznanje ob teh žrtvah, kajti tega nimajo, pa tudi ne srca in ne junaštva, da bi se v borbi za svojo zločinsko idejo, v katero so zabredli, sami žrtvovali! Tega od komunistov seveda ne moremo pričakovati, ker v njih takega junaštva ni! Teh misli so tudi oni, ki so prihajali kropiti, kropili pokojnega dr. Marka Natlačna in grobove svojcev in drugih znancev, ki jih je pahnila v nesrečo zločinska komunistična roka!

Dr. Natlačen v stolnici

Davi ob 7 je bila kresta s pokojnim dr. Markom Natlačnom z mestnim avtoriziranim prepeljano z Zal v stolnico. Kanonik dr. Tomaž Klinar ob asistenci dveh duhovnikov je opravil pred stolnico ob vojaški častni straži predpisane cerkvene molitve, nakar je bila kresta prenešana v cerkev in položena na visok katafalk, ki je navadno postavljen pod veliko kupolo pred glavnim oltarjem.

Dr. M. Natlačen - prijatelj delavstva

Ljubljana, 16. oktobra.

Pokojni zadnji slovenski ban je bil iskren prijatelj delavstva.

Zvest temu stališču je kot prvi sin naroda delavstvo v njegovih zdravih prizadevanjih vedno z veseljem podpiral. Markskatero materialno izboljšanje delavskih prilik pa je prav izrecno njegova osebna zasluga.

Dokazal je svojo skrb za delavstvo, predvsem s svojimi uredbami o banovinskih minimalni medzi, z razširitvijo različnih kolektivnih pogodb na vse delavstvo iste stroke cele banovine, z uvedbo minimalnih medz za trgovske nastavitelce in privatne uradnike, z uveljavljanjem novega viničarskega reda za Slovenijo.

Vse to je slo prav za prav neopaženo mimo nas. Narejeno je bilo brez zunanje pompe. Se danes se sliši vse to kakor nastevanje kake subparne statistike. Toda v življenju našega delavstva pomenijo te stvari velik korak, močno izboljšanje njegovih prilik, milijonske poviške rednih tedenskih in mesečnih prejemkov.

Branil je dalje koristi delavcev v nešteti medz dneh sporih, nastalih v posameznih podjetjih. Izbral je delavcem v korist vse svoj vpliv, vsa vodstva. Za vrati njegovega kabineta se je izvršilo nešteto uspešnih posredovanj. V uradih banke uprave so izdali na njegov ukaz dokaj drobnih odlokov za varstvo delavskega prestiža.

Izredno zanimiv je bil dr. Natlačenov poseg v zadnje medzobne gibanje stavbincev. Brez njega bi bilo delavstvo tepeno. Gradbena podjetja so bila trda, gluha za delavske zahteve. Vsa pogajanja so se razbila. Stavka je bila zlomljena. Delavci so pravdo že izgubili. Tu pa se g. ban postavi na stališče, da je to kolektivni spor vsega stavbinskega delavstva in da bo sam določil pravične plače, če se vsa zadeva kar hitro ne uredi prav. Sklican je bil še en posev razprtih strank, istočasno pa so v tiskarni že stavili »Službeni list« z novo uredbo o plačah stavbincev. Gradbena podjetja so to nekje zavohala, pa je bil sporazum pri priči narejen.

Polnih drobnih uslug je storil pokojnik slovenskim delavcem celo vrsto. Bil je delavstvu res velik prijatelj, večji kot je delavstvo stilo.

Tudi različnim delavskim organizacijam je bil vedno naklonjen in dobrohoten. V tem oziru je bil pristaš velikih svobod, pravi demokrat. Ni

Tudi sem se že na vse zgodaj prihajali novi pokojnikovi častilci in zmolihi za pokoj njegove duše. Krsta s truplom je vsa v zelenju in jesenskem cvetju, med venci in šopki. Množice so tudi danes dopoldne prihajale pred to kredo in molile pred oltarjem, kjer živi On, Vsemogočni, delilec pravice in maščevalec krivice.

Žalna slovesnost v stolnici

V dopoldanskih urah se je zbirala v stolnici množica ljudstva, da skupno s svojim nadpastirjem molijo za pokoj žrtve in prisostvijo pogrebni svetli maši, ki jo je opravil ob 10. dopoldne ob veliki asistenci duhovnikov ljubljanske vladika škof dr. Gregorij Rožman. Slovesnosti ob zaključku re-

dakcije našega lista še trajajo. V stolnici se je zbrala množica ljudstva, k žalni službi boji pa so prišli tudi visoki zastopniki oblasti, kulturnih in vseh drugih ustanov tako, da je bila cerkev nabito polna.

Pogreb ob 4. popoldne

Pokojnikovo truplo ostane v stolnici do tretje ure. Do tedaj ga bodo lahko ljudje hodili še vedno kropiti. Na to bodo prepeljali krsto k sv. Križu, kjer jo bodo ob 4. popoldne položili v grob.

Počastimo spomin velikega dobrotnika in žrtve ter ponovno izpričamo, da nas tudi taka komunistična ustrahovanja ne bodo ločila s prave poti, poti poštenja!

Dr. Marko Natlačen med slovenskim dijaštvom

Dr. Marko Natlačen je bil velik mož, zato se je dobro zavedal važne misije, ki jo ima dijaštvo v vsakem narodu. Vedel pa je, da se mora prav slovensko dijaštvo boriti s posebnimi težavami, ki mu jih stavi življenje v njegovem poklicu. Kako tudi ne? Saj je tudi sam prehodil ono tradicionalno pot slovenskega študenta. Toda ko se je osamosvojil, teh težav ni poznal, ampak je sklenil pribratiti ali pa vsaj olajšati jih drugim.

Trem stvarim je kot ban posebno posvečal skrb pri delu za slovenskega študenta. Pomagati mu gnetno, ohraniti ga zvestega njegovim katoliškim izročilom in slovenstvu. Bogata izkušnja njegovih dijaških let, prodoren duh in goreča ljubezen so mu omogočili, da je vedno vedel hiter in uspešen nasvet, pravo smernico tudi v najtežjih zadevah. Nihče ni odšel od njega brez jasnega odgovora.

Vesekozi odlični dijak, se je že v gimnaziji pridno udeleževal v dijaških organizacijah. Kot abiturient je enajstega avgusta leta 1907. prvič prišel v stik s takratnim poslancom za mariborski okraj dr. Korošcem na sestanku slovaških, hrvaških in slovenskih abiturientov v Ljubljani. Na tem sestanku jim je dr. Korošec tudi govoril. Ko se je vpisal na dunajsko vseučilišče, je vstopil v akademsko društvo »Danica« in postal pozneje tudi njen predsednik. Tu je začel v polni meri uveljavljati svoje velike misli, obsežne načrte. Ni je skoraj strani v dopisni knjigi dunajske »Danice«, kjer ne bi bilo kaj Natlačnovega. Kmalu si je pridobil odlični vpliv na takratno akademsko življenje in mu živo vtisnil svoj pečat. Navezal je stike z akademiki tujih narodnosti in delal z njimi na skupno delo. Tako je prirejal skupne izlete s poznejšim predsednikom češko-slovaškega senata dr. Hrubanom in tedanjim predsednikom kluba čeških katoliških akademikov na Dunaju dr. Slojanom. En tak izlet so napravili tudi v Dja-kovo. Bil je v stalnih stikih z dr. Ev. Krekom in dr. Korošcem ter jima sproti poročal o življenju v akademskih vrstah.

Tak je bil dr. Natlačen kot akademik, tak je ostal tudi ko je postal slovenski ban. Ni občeval s študentom kot njegov nadrejeni, pač pa kot tovariš, ki je le za nekaj dragocenih izkušenj na boljšem. Pogosti so bili primeri, ko je slovenski abiturient s težkim srcem in skrbni polnim obrazom brez belica v žepu odhajal v Ljubljano se vpisoval. Pa so mu rekli drugi, daj, obrni se na g. bana, mnoge je rešil iz začetnih težav. In ga si pogledala iskreno v oči študent okorne besede, robatega nastopa in slovenski ban, veder, razumevanja poln, očetovski.

»Iz Prekmurja prihajate?«

»Ze dobro, ze dobro!«

»Sem napravile prošnjo za podporo, tja se obrnite za obledo, tam poprosite za hrano. — Ze prav, ze prav, pa pridno študirajte, delajte v družini in na univerzi.«

Hitro, jasna in določna so bila njegova navodila, kakor so vajeni delati samo veliki. Ravnal se je po izreku: za vsako nepotrebno besedo boste odgovarjali pred Gospodom! O, velikokrat je moral poseči v svoj žep in nuditi za prvo silo.

Vincenčevji konferenci za akademike in bivšemu dijaškemu podpornemu društvu je preiskrbel večji del kreditov za hrano in stanovanje, z banovinskih podporami pa je vsaj v mali meri skušal kriti najnujnejše izdatke revnega akademika. Blag in usmiljen, uviden in uslužen kakor je bil, se ni zadovoljil samo s tem, ampak se je tudi aktivno zanimal, kako živi slovenski študent, dajal je pobude za proračun osebnih izdatkov in prejemkov, priporočal sestavo statistik itd. Koliko se je trudil, da bi slovenskim akademikom, ki so odhajali v Zagreb študirat agronomijo, gozdarstvo, veterinar-

stvo in druge stroke, preskrbel potrebne dotacije in jim tako omogočil vsaj eksistencialni minimum. Kadar koli se je mudil v Belgradu po opravkih, ni zamudil prilike, da ne bi stopil v družbi dr. Kulovca ali Smodeja v prosvetno društvo obiskat slovenske akademike in se poveselil z njimi za hip. Če se je kdo od njih slučajno istočasno vračal v Slovenijo, mu je plačal vožnjo, ga povabil v salonski voz, vrzel z njim karte in v razigranem razpoloženju je hitro mineval čas. Tudi inozemskim študentom je posvečal mnogo truda. Saj je dobro poznal velike koristi, ki jih nudi slovenskemu inteligentnemu razgled po tujih vseučiliščih, tuji kulturi. Kako hudo mu je bilo, ko je moral v letu 1940. sporočiti zastopnikom akademskih podpornih društev, da bodo dijaške podpore v bodoče, če ne ukijneje, pa vsaj občutno zmanjšane, ker so se banovinski dohodki skrčili na minimum.

Vneto se je trudil tudi za izpopolnitev slovenskega vseučilišča in gradnjo raznih dijaških ustanov, za izvedbo delovne petletke, ki so si jo zastavili slovenski akademiki. Zastavil je prvo lo-pato za novo vseučiliško knjižnico in imel pri tem pomemben nagovor. Vedno je rade volje sprejemal deputacije Akademске akcije in strokovnih klubov ter jim ustregel, kolikor se je največ dalo. Tudi v Belgradu je v zadevah vseučilišča napravil vedno odločne korake.

Toda dr. Marko Natlačen ne bi storil vsega v svoji očetovski ljubezni za slovenskega študenta, če se ne bi brigal tudi za njegovo idejno usmerjenost. Z mladostnim ognjem in največjo pozornostjo je spremljal težko borbo slovenskega akademika z brezbožnim, protinarodnim komunističnim. Podpiral ga je, kolikor je mogel, da bi se zavezila reka smrdljive gnojnice, ki je z materialistično usmerjeno univerzo tekla med že itak težko preizkušeno slovensko ljudstvo. S svojega mesta je vse storil, da bi izbrisal to največjo sramoto današnjega časa s slovenskih tal. Zato se je veselil uspehov slovenskih akademikov v borbi s komunističnimi pokvarjenci, jih podpiral vedno in povsod, sprejel z veseljem tozadevne deputacije, poslušal potrepljivo njihovo tožbo. Na zadnjem zasedanju banskega sveta je borbo slovenske dijaške mladine stavil za zgled prave protikomunistične borbe in posebno pohvalil odločne nastope dijaških glasil. V sredi te svoje borbe je tudi padel kot junak, zadet od krogle zahrbnega izdajalca, in bo še poznim rodovom nudil svetel zgled prepričanja za vzvišene človekove vrednote.

In zmagoslavni tabori slovenskega dijaštva! Z naravnost otroško navdušenostjo jih je pričakoval. Vseh se je udeležil, povsod govoril, zanimal se do podrobnosti za njihove priprave, pohvalil tu, pograbil tam, pa povedal vmes katero, kako so delali nekda, ko je bil še on predsednik dijaške zveze. Iz tisočih grl dijaške mladine se je utrgal plaz navdušenja, ko je mladosten in gibčen, nasmejan in dvilpen stopil med nje slovenski ban, njen veliki prijatelj in dobrotnik. Konjice, Poljce, Ponoviče. Kamnik bodo žive priče njegove očetovske naklonjenosti do slovenskega študenta.

Gospod ban, nabrali ste si zakladov, ki jih rja in molj ne razjedata, zato vas je poklical Gospod, rekoče: »Pridi, zvesti služabnik, po svoje plačilo, ki ti je pripravljeno od vekovaj!« Ko boste kot zmagovalci stopali pred Gospoda nebesnih trum, z ožarjeno mučniško krono na glavi, obdani od angeljskih zborov, ki vam bodo vzklkali hozana, takrat se spomnite svojega slovenskega študenta. Oropan svojih največjih vodnikov, Korošca, Ehrlicha in vas, hoče nadaljevati začeto borbo do končne zmag, zavedajoč se, da se vije njegova pot ne v zaton, marveč v življenje. Zvest prisegi, ki jo je podal na Slomškovem in Ehrlichovem grobu. Zajemajte iz zaklada vaših dobrih del, pridružite svoje prošnje prošnjam ostalih slovenskih mučencev in nebeski blagoslov bo rotil z neba na slovensko zemljo!

Marko Natlačen, prijatelj in dobrotnik slovenskega študenta, prosí za nas!

Pevcem glasbenega društva

»Ljubljane«

Člani glasbenega društva »Ljubljane« se zberodanes, v petek ob tri četrti na štiri na Žalah, da se poslove od svojega častnega člana dr. Marka Natlačna. — Predsednik.

V počaščenje spomina dr. Marka Natlačna

so darovali: Glavni urednik »Slovenca« g. Ruda Jurčec 300 lir in urednik g. Franc Kremžar 100 lir Vincenčevji konferenci v Mostah; neimenovani z jezice 250 lir za Elizabeto in 250 lir za Vincenčevjo konferenco pri Sv. Petru v Ljubljani.

V isti namen so darovali Karitativni zvezi v Ljubljani: ravnatelj Alojzij Kočmur lir 300, Osrednja vinarska zadruga lir 1000, I. Delavsko konzumno društvo lir 1000, Zadruga klet lir 1000, Plemeniti darovakm Bog povrni!

S. S. van Dyne:

ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

»Naredite, kakor se vam zdi,« mu je odvrnil Vance malomarno. »Jaz sem vas opozoril. Major je hladnokrven človek. Pripravljen je tvegati vse. Še z oči mi ne bi trenil, tudi če bi izgubil vse do zadnjega dolarja. Ko pa bo videl, da je ujet in da ni nobene poti, po kateri bi se rešil, se ne bo prav nič oziral na to, kaj mu prepovedujete in kako ga imate zastraženo. Upoštevajte, kar vam zdaj pravim.«

»Nismo sleer psihologi,« ga je zavrnil Heath, »a ljudi vseeno poznamo tudi mi, hvala Bogu!«

Vance je zazelal ter si prižgal cigareto. Opazil pa sem, da je svoj stol nekoliko odmaknil.

»Dobro, gospod načelnik,« je dejal Phelps, »kmalu boste rešeni skrbi. Od-krito povem, da sem bil res prepričan, da ima umor na vesti Leacock... Kdo je vendar razkrinkal tega majorja Benson?«

»Za to ima vso zaslugo narednik Heath in osrednji policijski urad,« je odgovoril Markham. »Zelo žal mi je za naju, Phelps, toda urad okrožne uprave z vsemi svojimi uslužbenci tudi ni pri tem čisto brez zasluge.«

»Potrpljenje, potrpljenje. Treba se je sprilegniti z vsem, kar pride,« je poudaril Phelps. »Nastal je napet molk. Vsi smo bili globoko zamišljeni. Mark-

ham je prebral še enkrat papirje, ki mu jih je prinesel Stitt, ter srebela le-denomrzo vodo. Vance je prelistaval nek zakonik, ki je bil slučajno pred njim na mizi. Heath in Phelps, ki sta bila navajena dolgega čakanja, sta sedela nepremično.

Ko je prišel major Benson, ga je Markham razmišljeno pozdravil ter začel brskati po nekem predalu, da bi mu le ne bilo treba dati majorju rok. Heath pa je bil nasproti skoro dobre volje. Ponudil je majorju stol in poleg nekaj pripomnil o vremenu. Vance je zaprl knjigo in se vrnal.

Major Benson je bil videti dostojanstven in prisrčen. Hitro je oskrbnil z očmi Markhama, ni pa kazal nobenega znamenja, da bi mu bilo nerodno.

»Gospod major, stavi mi moram nekaj vprašanj,« je začel Markham z nizkim, a nenavadno zvenčim glasom.

»Na vse sem pripravljen odgovoriti,« je odvrnil major živahno.

»Vi imate vojaško pištolo, ne res?«

»Da, avtomatično pištolo vrste „Colt“ je odvrnil in počasi dvignil obrvi.

»Kdaj ste jo zadnjikrat očistili in nabasali?« Major je naredil tak obraz, kakor da ne razume, zakaj ga upravnik lo vprašuje.

»Ne spominim se točno,« je nato dejal, »čistil sem jo večkrat, a nadevača

se nisem še dotaknil, odkar sem se vrnil iz Francije.«

»Ste jo v zadnjem času komu posodili?«

»Kolikor se spominjam, ne.«

Markham je vzel v roke Stittovo poročilo in ga preletel z očmi.

»Kako mislite, da bi zadovoljili svoje stranke, če bi naenkrat zahtevale od vas, da jim vrnete njihove vložene vsote?«

Major je stisnil ustnice, se prezirljivo namrdnil, da so se mu za trenutek pokazali zobje.

»Zdaj razumem, čemu ste pod krinko prijateljstva poslali policista, da pregleda moje knjige!«

Nenadno je zardel po vratu in ta val krvi se mu je razlil do ušes.

Zazdalo se je, kakor da je Markhama majorjeva obdolžitev prizadela.

»Da vam povem čisto po pravici, jaz osebno ga nisem poslal k vam s takšno nalogo,« je odgovoril. »S silo pa sem vdrl danes dopoldne v vaše stanovanje.«

»A, tako? Vi ste torej vrgli na to, da talovom posegate v njihovo dejakrog?«

Majorjev obraz je postal kar vijoličast, žile na čelu pa so mu nabreklile.

»In tam sem iskal dragulje gospe Banningove... Kako so prišli v vašo hišo?«

»To ni stvar, ki bi spadala v vaš umazan posel,« se je odrezal major z globokim in hladnim glasom.

»Zakaj ste rekli gospodični Hoffmanovi, naj nikomur ne omenja draguljev, ko ste mi jo privedli sem?«

»Tudi to je stvar, ki se vas ne tiče.«

»Potem se me bo tikalo vsaj to, da je bila krogla, ki je ubila vašega brata, izstreljena iz vašega samokresa, ne?«

Major je zastrmel vanj. Njegov pogled je bil porogljiv.

»Je pač tako, da me skušate ugonobiti, kaj?« Poklecali ste me, da me zgrabite in zaprete ter me zdaj s takšnimi vprašanji zalezujete in spravljate v nevarnost, ne da bi jaz kolikaj vedel, kakšna so vaša sumničenja. Ceden lopov ste, res!«

Vance mu je pomignil ter dejal z globokim, a zbadljivim, naravnost gizdalinskim glasom:

»Ali vendar v svoji neumnosti ne vidite in ne razumete, da vas še vedno sprašuje kot prijatelj in da se za vas poteguje?«

Major ga je ves besen nahrulil:

»Kaj pa vas to briga, prokleti domišljavec!«

»Ravnajte, kakor se vam zdi,« mu je odvrnil Vance.

»Vam pa povem,« je dejal major Markhamu in kazal nanj s prstom, ki se mu je od besnosti kar tresel, »da mi boste to še plačali, kakor je Bog v nebesih!«

Iz njegovih ust so kar letele najrazličnejše kletve in psovke. Nosnice so se mu razširile, oči zažarele in njegova besnost je bila naravnost zverinca. Bil je, kakor bi ga bila popadla božjast.

Markham je sedel nepremično na svojem stolu in si z dlanimi podpiral glavo. Ko je kazalo, da major ne misli svoje besnosti izraziti samo z besedami, je upravnik dvignil glavo in dal znamenje Heathu.

Preden pa se je narednik mogel zginiti in sebi po njem, je major že skočil pokoncu, se bliskovito obrnil k njemu, ter ga silovito udaril s pestjo v obraz. Heath se je opotekl in padel nezavesten na tla.

Phelps je skočil z druge strani predenj ter se hotel skloniti k Heathu. Toda major je bliskovito dvignil koleno ter ga s takšno silo sunil v trebuh, da se je tudi kar zvalil po tleh in se začel od hudih bolečin zvijati, kakor bi ga bilj popadli krči.

Morilec se je nato obrnil k Markhamu. Oči so se mu svetile kot pobesnelemu norcu, z zobmi je škripal, z nosnicami pa je kar hrzal kot kak isker konj po dolgem teku. Kazal je proti upravniku razprostrte prste kot kremplje, s katerimi ga je hotel zgrabiti ter se pri tem prihujevalo držal kot zločinec, ki se pravkar hoče nad kom temeljito maščevati. Zdel se je posebljena krutost in hudebija.

»Zdaj bom pokazal še vam!« je zarjovel nad njim in se pripravljaj, da plane nanj.

Vance, ki je ves čas nepremično opazoval ta prizor, je v hipu skočil k vogalu mize: njegovi roki sta se sprožili kot dve jekleni zapornici. Z eno je zgrabil majorja za zapestje, z drugo pa za laket, odskočil nazaj in se pri tem hitro zasulak kot bi bil na tečajih. Major je že imel roke na hrbtu pod lopaticami in Vance mu jih je krčevito stiskal, da mu jih zločinec ni mogel izmakniti. Zarjovel je, tako ga je zabolelo, in se je brez moči Vanceju le moral vdati.

Sprememba predpisov za promet in javne obrate

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Clen 1. Do nove uredbe ne sme v Ljubljanski pokrajini nihče krožiti od 20. do 5. ure.

Clen 2. Čas, ob katerem se morajo zapirati javni obrati in kontakti javne predstave se določa za vsa pokrajino na 19.30. uro.

Clen 3. Druge določbe naredb z dne 30. oktobra 1941-XX št. 135 in z dne 24. junija 1942-XX št. 125 se ne spreminjajo.

Clen 4. Ta naredba stopi v veljavo na dan 20. oktobra 1942-XX.

Ljubljana, 13. oktobra 1942-XX.

Visoki komisar:
EMILIO GRAZIOLI

Odkritja o komunističnih grozodejstvih po deželi in umori v Ljubljani, zlasti zahrbtni umor dr. Natlačena, so odprli oči prav vsakomur. Kdor pa še ni spregledal, spregledati noče. Pri-družuje se komunistom in prevzema odgovornost za njihova početja. Naj se nihče več ne izgovarja, da je bil zapeljan!

Gobe, gobarski strokovnjaki in praktikanti

Ljubljana, 15. oktobra.

Zadnji čas prihajajo poročila, koliko vreč suhih gob je kdo na tovornem avtomobilu pripeljal z Dolenjske v Ljubljano, kajti tam po dolenjskih vaseh letos kar marljivo nabirajo gobe, jih lepo sortirajo ter najlepše, najzdravejše razrežejo in posuše, drugo pa gre za domače potrebe ali pa na gnoj. Včeraj je n. pr. po neki glavni cesti sila zadisalo, ko je vozil po njej velik tovorni avto, naložen z vrečami. Poznavalec gob je takoj po duhu uganil, da voznik pelje lep tovor suhih gob. Te gobe — posušeni jurčki — so letos sila drage. Mnogi nabiralci bodo dobili čedne denarce za nje.

Organizirano nabiranje gob datira pri nas šele od leta 1920 naprej. Poprej so bili nabiralci prav redki in trgovci z deželnimi pridelki se niso toliko pobrigali za gobe. Pozneje so začeli trgovci bolj sistematično organizirati nabiranje gob in jih tudi dobro plačevati. So bila zato gotova leta, ko je dosegel izvoz gob iz naših krajev nad 20 milijonov bivših dinarjev. Izvoz je bil usmerjen v obe Ameriki.

V Ljubljani so pač živeli in še živijo praktični gobarji, ki so vsako leto lepo in vestno nabirali jurčke in druge žilavne gobe ter so bili najzanesljivejši poznavalci vseh vrst gob. Še žive ti stari praktikanti, toda so sami za se in redki so srečniki, ki so deležni njihovega praktičnega pouka. Sicer pravijo stara pravila, da pojdi poprej, predno začneš nabirati gobe, k staremu in izkušenemu gobarju, da ti bo razodel vse tajnosti gobje pri-rode. Pa so učitelji zelo redki. Vsak gobar — praktikant hrani za sebe svojo gobjo modrost!

Letos je družina gobarjev zelo pomnožena. Mnogi se tako hitro kakor gobe po dežju. Vse, mlado in staro hiti sedaj vsak dan v bližnje goz-dove ter išče razne gobe. Mnogi se uče. Izbirajo in izbirajo. Drugi pa tajinstveno skrivajo svoja najdišča gob. Nekateri gobarski strokovnjaki se jeze in tožijo, kako so jim nepoklicanci pokvarili gobe in kako so njihove farme postale vandaleško uničene, ker so jih odkrili brezvestni »gobje-praktikanti«. Ti trgajo in pulijo gobe kar tja v en dan.

Lepo je opazovati »gobje praktikante«. Kaj so to za eni ljudje? Kam spadajo? To so tipi gobarjev najrazličnejše starosti, ki se v dobrih le-tih nikdar niso zanimali za gozd in za gobe, marveč so dobivali na mizo že lepo pripravljene gobe, kupljene na trgu. Sedaj, ker so nekaki gur-mani, pa so se sami spravili na gobe da bi se ž njimi založili kakor hrčki. Ti »praktikanti« preho-dijo vse kotičke rožniških in drugih gozdov. Pov-sod jih je dosti. In kako so opremljeni? Na-vadno ima tak »praktikant« s seboj Ante Begove »Naše gobe«. Za to knjigo je sedaj posebno za-nimanje. Praktikant, ki ga človek dobi v gozdu že zgoda ob jutranjih urah ali pa popoldne, se ustavi pri vsaki gobi, hitro izvleče iz žepa knjigo in začne se praktičen pouk. Navadno tvori skupino praktikantov po več oseb, ki zaeno nato živahno debato, da-li se v gozdu najdeni primer vjema s sliko v knjigi. Nekateri prinesejo s seboj tudi nem-ške, debelejšje knjige, kjer so gobe narisane z naj-večjo natančnostjo. Sledi navadno po daljši debati konec, da se eksemplar v knjigi popolnoma ne vie-ma z eksemplarom v naravi.

V treh vrstah...

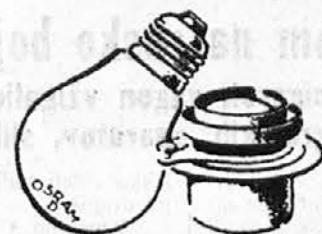
Tramvaj je podrl v Prešernovi ulici 33 letno Antonijo Savsovo iz Ljubljane. Dobila je poškod-bo na glavi.

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki: 21 letni letalski deseterik Jožef Scharnagel, 34 letni planinski višji deseterik Hans Rampitsch, 30 letni planinski lovec Martin Mandel, 28 letni letalski podčastnik Gerlot Gleiss in nadporočnik dr. Hans Jurij pl. Steinhart, ki je bil odlikovan z železnim križcem prve in druge stopnje, ter 20 letni vojak Hans Jörg.

Važna pridobitev za Gorenjsko. Gorenjska dosej ni bila neposredno še zvezana po daljno-vodu s transformatorjem KDE na Črnučah. V zadnjih mesecih se je pa tudi to že zgodilo. V glavnem so sedaj že gotove napeljave za zvezo med transformatorjem na Črnučah in Majdičevu elektrarno v Kranju. Vod za visoko napetost je speljan od Črnuč po vrhu Stráže in dalje v ravni črti v smeri Šmartna pod Šmarno goro, nato v enaki črti na Rocenj pod Šmarno goro ter od tam dalje na Pirniče.

V Šmartnem ob Paki je umrla zasebnica An-tonija Bizjak, stara 75 let.

Nesrečo, 17 letni Oton Trop iz Maribora je pri Sv. Petru niže Maribora padel s koleasa in si zlomil desno nogo nad kolenom. — Pri Slovenski Bistrici je nek kolesar povozil delavko Marijo Polegek iz Cigoncev. Pri tem si je Polegekova zlomila levo nogo nad kolenom. — 70 letni Vin-cenc Kolar iz mariborskega zavetišča je padel na cesti in se hudo poškodoval. — V Leitersbergu je padel vlakovodja Alojzij German iz Maribora z jablane in si zlomil levo nogo v členku. Vsi ponesrečenci se zdravijo v mariborski bolnišnici.

O čudežu Osram žarnice

Del prodigio della Lampada Osram

Il filamento a doppia spirale delle OSRAM-D è tra-filato con la tolleranza di mm. 5/10.000, precisione molto elevata e in nessun altro campo richiesta al-l'infuori dell'industria ottica per la fabbricazione di lenti di altissima qualità.

Tale esatta lavorazione garantisce la perfetta econo-mia di funzionamento delle lampade OSRAM. Perciò si ottiene con le

LAMPAD E OSRAM D molta luce e poco consumo

Dvojna vijačnica OSRAM-D žarnice se izdeluje v debelini 5/10.000 mm. preciznost, ki se zahteva le še v optični industriji, pri izdelovanju visokokvalitetnih leč.

Ta točna obdelava je porok za ekonomičnost OSRAM žarnic.

Zato dosežemo z

OSRAM-D ŽARNICO mnogo svetlobe in majhno porabo

C 4

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 16. oktobra: Gal, op. Sobota, 17. oktobra: Marjeta Al.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20; mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Orgelski koncert v ljubljanski stolnici bo v ponedeljek 19. t. m. Izvajal ga bo slavni italijan-ski orgelski virtuoz Ulisse Matthey. Slavni moj-ster je prvič nastopil v našem mestu ravno pred letom dni. Koncert je lani zapustil izreden vtis, zato smo prepričani, da smo kar najbolj ustregli vsem prijateljem orgelskih koncertov, če smo iz-nova povabili slavnega mojstra na ponoven kon-cert v Ljubljano. Začetek koncerta bo ob pol 7 zvečer. Vstopnice v knjigarni Glasbene Matice.

Vpisovanje na realni gimnaziji v Novem me-stu bo 21., 22. in 23. oktobra po temle razporedu: 21. oktobra se bodo vpisovali učenci in učenke 5., 6., 7. in 8. razreda, 22. oktobra učenci in učenke 3. in 4. razreda in učenci 2. razreda, 23. oktobra učenke 2. razreda in učenci in učenke 1. razreda. Dijaki(-inje), ki ob koncu minulega šol-skega leta niso bili redni učenci na nobeni šoli, morajo prinesiti uradno potrdilo, ki ga dobe na domači občini. Učenci naj si pravočasno pre-skrbe davčna potrdila za odmero šolnine. Podro-bna navodila za vpis so objavljena v šolskem po-slopu.

Mali gospodarji in žegozarji, naročniki zimskih krmil, naj dvignejo v pisarni na Gallu-sovem nabrežju 33 najpozneje do ponedeljka, 19. t. m., nakaznice za naročeno količino kore-nja in pese in naj ob tej priliki poravnajo mo-rebitne zaostale obroke. Ker naročenega dro-bega krompirja ne bomo na razpolago, lahko vsak dobi namesto tega odgovarjajočo količino ko-renja. Dobava naročenega sene je zagotovlje-na in bomo pričeli izdajati nakaznice šele, ko bo vsa količina v skladiščih. Sprejemamo še nadaljnja naročila za korenje in peso. Naročil za seno, droben krompir in oves pa ne spre-jemamo.

Delavstvo zaposleno v tekstilnih in pletiljskih podjetjih vabimo na sestanek, ki bo v soboto 17. oktobra t. l. ob pol 14 v prostorih Pokrajinske delavske zveze, Miklošičeva cesta 22, I. nadstropje, a sledočim dnevnim redom: 1. poročilo o poteku pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe, 2. pred-log za novo ureditev medz. v pletiljski in tekstilni stroki. Ker je to zadnji sestanek pred končnove-ljavno sklenitvijo kolektivne pogodbe je v interesu vseh prizadejanih delavcev, da se polnoštevilno ude-leže ter sodelujejo pri izdelavi predlogov. Oddelek industrijskih delojemalcev PDZ.

Krompir za zimsko zalogo na odrezki za mesec oktober, bodo trgovci prodajali samo še do torka, 20. t. m. Kdor do tega roka ne bo vzel krompirja, mu bodo odrezki zapadli. Obenem mestni preskrbovalni urad sporoča, da bodo tr-govci današnji dan začeli prodajati po 10 kg krompirja že na odrezke nakaznic za mesec no-vember ter bo s tem omogočeno, da si prebi-valstvo že sedaj prikrbi zalogo krompirja. Spet pa prebivalstvo opozarjamo na skrbno varčeva-nje s krompirjem, ker je ta krompir namenjen za zalogo pozimi. Poleg že objavljenih trgovcev prodajalcev krompirja tudi še: Druškovič-Illavnič Anka, Bernekerjeva 5; Sever & Comp., Gospo-svetska c.; Konzuma združenja na Medvedovi cesti in Urek Franc v Hotimirovi ulici 13.

Šport

Kot smo že objavili bi moralo še letošnje leto priti do plavalnega medmestnega dvoboja Zagreb — Dunaj. To srečanje pa je bilo zdaj odgođeno in ga bodo pobudniki izvedli v za-četku prihodnjega leta v nekem dunajskem za-prijetni bazenu.

V slovaški Bratislavi bodo v začetku pri-hodnjega leta izvedli evropsko prvenstvo v na-miznem tenisu. Za te borbe so se dozdaj že prijavile naslednje države: Nemčija, Švedska, Španija, Hrvaška, Slovaška, Romunija in Ma-džarska. Celotno tekmovanje in organizacijo bo imela v rokah slovaška teniška zveza.

Vodstvo nedeljske nogometne tekme med Švico in Nemčijo bo imel v rokah znani špan-ski nogometaš sodnik Escartón.

Pri nedeljskih nogometnih tekmah v naj-boljšem madžarskem razredu so se tudi Novo-sadčani dobro odrezali, saj so si v ostri borbi s Salgotarjanom priborili dragoceno točko. Sploh Novosadčani dobro vozijo v madžarskem državnem prvenstvu.

EIAR — Radio Ljubljana

Sobota, 17. oktobra. 7.30 Lahka glasba — 8 Napoved časa, poročila v italijanščini — 12.20 Simfonična glasba — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Valček — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.15 Poročilo Vrhovnega povelj-stva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Lepa pesmi od včeraj in danes, orkester vodi dirigent Angelini — 14 Poročila v italijanščini — 14.15 Klasični orkester vodi dirigent Manno — 14.45 Poročila v slovenščini — 15 Pokrajinski vestnik — 17.10 Nove plošče Cetra — 17.55 Cirila Rakovec: gospodinja in služkinja, predavanje v slo-venščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Pisana glasba — 20 Napoved časa, poročila v ita-lijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojške pesmi — 20.45 Li-rična prirediteljska družba EIAR: La Gioconda; v odmorih: 21.38 predavanje v slovenščini, 22.35 zanimivosti v slovenščini, 23.15 poročila v ita-lijanščini.

V. HEISER

119

Zdravnik gre s križem svet

Dragocen b'ser

Leta in leta smo z najrazličnejšimi sredstvi reševali Siamce, da niso po-čenjali nekorištnih in nepredvidljivih reči ter da niso nespametno razsipali de-narja. A čisto smo čisto pozabili, da Siamci izhajajo iz omike, ki ne pozna nujnosti in naglice; tudi če so se trudi-li, da bi prišli kam naprej, so jih pogosto zvekle nazaj navade, ki so jim bile v krvi že stoletja. Maloštevilni napredni Siamci so se mi zdeli ka-kor koščki plute, raztreseni po obir-nem morju, ki so plesali na valovih ter se borili z vetrovi in tokovi; ti pa so jih čisto zvekle daleč od njihovih ciljev. Samo kadar sem obrnil pogled na celotno delo vseh petnajstih let, sem lahko zaznal dosežene uspehe. Mnogo moč, ki sem jih v preteklih letih stalno imel pred očmi, je izginj-lo; a stvari so vendarle počasi napre-dovala, čeprav s čisto vzhodnjaško le-nobnostjo. Izkoriščanje jih pokvarje-nost, ki sta bili nekdanj tako razširjeni, sta jeli izginjati. Delavnost je polaga-mo naraščala in nazadnje so Siamci počasi spoznavali, — čeprav tega niso nikdar do dna razumeli — da je imela Rockefellerjeva ustanova z njimi čisto nesebične namene.

Lačno človeštvo je najplodovitejše pokrajine zemeljske oble drugo za dru-go pogoltnilo. Ostane le še Abesinija, ena najsiširih rodovitnih ploskev na svetu, ki je še niso izkoristili. Še dan-es je dosti Evropejcev ter Amerikan-cev, ki nimajo pravega pojma o nje-nem bogastvu. Ta raj zmernega pod-nebja sredi ozemlja ob ravniku je ka-kor nedotakljiva svetinja zaprto od zgočega sudanskega pečevja po nego-stoljubnih obalah zahodne Afrike in po zadržljivih puščavah, ki se vlečejo ob Rdečem morju. Le malo tujcev je, ki bi poznali njene krasne sončne dneve in svetlo sinje nebo, redki, ki bi si ogledali njene gorzdate gore in lesketajoče se reke. Vendar pa njene evropske sosedo, — Italija, Francija ter Anglija — ki si lastijo neplodno obal ob Rdečem morju, nekdajno abe-sinsko last, dobro vedo, da etiopska vlada ni korakala vzporedno z evrop-sko omiko, čeprav se nekoliko ponaša s pettisotletnim nepretrganim izročil-om. Njihova stalna želja, da bi se od-prli dohodki do teh končnih zelenih paš-nikov, je — če že ne opravičljiva, pa kakor megla, kadar koli se je približal

prav gotovo zelo razumljiva. Delovanje za Rockefellerjevo usta-novo me je v dvajsetih letih zaneslo skoraj v vse kraje obeh zemeljskih polobel, a šele l. 1933 sem obiskal Abesinijo (ali Etiopijo), kakor jo njeni pre-bivalci rajši imenujejo). Ustanova si je v tej dobi ravno mnogo prizadevala, da bi spravila s sveta rumeno mrzlico. Poslala mi je brzojavko s prošnjo, naj ji nabere nekaj vzorcev krvi s te oddaljene gorate dežele za znanstvene preiskave.

Nekoga jutra v začetku maja — toplomer je kazal 44 stopinj — se je parnik »Leconte de Lisle« usidral bli-žu Džibuti, vzhodnega abesinskega pristanišča. Pričakoval sem, da bom takoj dobil zvezo in lahko nadaljeval pot proti Adis Abebi. To se mi tedaj ni zdelo prevelika zahteva, ker sta pač železnica in ladjski promet bila v francoskih rokah.

Toda vlak, ki je vozil samo dvakrat tedensko, je odpihal deset minut pred našim prihodom. Zato sem moral čakati na naslednji vlak cele štiri dneve.

Bil sem nekoliko nejevoljen ter po-izvedoval za hotel. Našel sem ga v francoski vasi, kolikor sem mogel so-diti po kavarnah, ki so se vrstile na obeh straneh ceste. Tu so zunaj sedeli francoski in orientalski častniki, ki so skrbno varovali pijačo na mizi, da je ne bi onesnažil prah, ki se je dvigoval kakor megla, kadar koli se je približal

avtomobil ter si s težavo utiral pot po cestah, polnih zgogočega peska.

Minili so dnevi, a toplomer je stalno kazal isto vročino. Dolga leta sem pre-bil v tropih deželah, tako da sem se že lahko nekoliko ponašal s svojo nebrzičnostjo do vročega podnebja. To-da Džibuti je bil prava peč, v kateri sem se počasi cvril. Če sem hotel ponoči spati, sem se moral znebiti rjuhe, ode-je in nočne obleke ter zelo izpostaviti prepihu dveh prezračevalcev. Ob mizi sem lahko sedel v odprti srajci, krat-kih hlačah in brez jopiča.

Ravno v tej dobi so si Združene države temeljito prizadevale, da bi od-pravile zlato pariteto. Dolar je zdrgnil niže in potniki v tujini, med katerimi sem bil tudi jaz, so bili čisto zmedeni in potlačeni. Ameriški denar, ki so ga pred vojno komaj poznali, je v nasled-njih letih zrastle v nekako standard-no valuto. Ameriški popotniki so hiteli trošiti svoje dolarje, ki so jih skoraj po vsem svetu napravili vsemožne. Zdal pa je zaupanje v ta denar kar čez noč čisto splahnelo.

Brez vsake slutnje sem nesel svoje ameriške ččke v »Indokinsko banko«, edino v mestu. Blagajnik je bil v hudi zadregi: ni vedel, po kakem tečaju bi mi denar zamenjal. Dejal mi je, da mi hoče napraviti osebno uslugo, s tem da mi bo izplačal ček za dvajset do-larjev, več pa da ne more menjati. Ker je vozovnica do Adis Abebe velja-la trikrat toliko, je bilo jasno, da ne

bom mogel opraviti svojega poslanstva, ker mi je manjkalo nekaj frankov.

Sonce je silovito žgalo, ko sem ta-val okrog iz enega kraja v drugega v upanju, da bom kje iztaknil kakega trgovca, ki bi hotel sprejeti moj de-nar. Preveč trdno pa moje upanje ni bilo, ker sem dobro vedel, da Francozi navadno zelo neradi dajejo na up, zdaj pa je to zaradi trenutne denarne kri-ze bilo še dosti manj verjetno. Imel sem res srečo, ko sem nazadnje našel trgovca, ki mi je dal sedemdeset do-larjev.

Na železnici Džibuti—Adis Abeba so vlaki vozili samo podnevi. Zato je po-tovanje trajalo tri cele dneve. Prvi dan smo se vozili po suhih peščenih puščah, na gosto posejanih s črnimi skalami, ki so jih zaradi velike alič-nosti imenovali »zamorске glave«. Zdal pa zdaj sem v daljavi uzrl prašne vr-tince. Proti poldnevju je tak puščavski vrtnec zajel naš vlak. Brž sem zaprl okna, a drobna zrca so vdiralas od vseh strani. Ker nisem mogel v oddel-ku odpreti prezračevalca, je vročina tako narasla, da sta mi pesek in znoj kar zalapala obraz. Drobna zrca so mi škrtala pod zobmi in kmalu so mi oči krvavo nabrekli, kakor to vidimo pri puščavskih prebivalcih. Edina elek-trična žarnica, ki je zaradi pravega francoskega štedenja imela le velikost drobne steklene krogle, je slabotno medlela v oddelku, ni pa seveda mo-gla svetiti v vnanjo temo.

Kaj vse je pripeljal četrti vlak »APE« italijanskim vojakom na rusko bojišče

50.000 daril, dva vagona cigaret, vagon vžgalic, vagon limon, 75.000 koščkov mila, 2000 fotografskih aparatov, slike svojcev in še drugo

Pred nekaj dnevi smo poročali, da so se vrnili z vzhodnega bojišča zastopniki milanskega fašista, ki so spremljali v Rusijo četrti vlak z darili za vojake. Povedali smo, da je prihod tega vlaka v Rusijo dobil še prav poseben poudarek v dejstvu, da se je z njim pripeljal med italijanske bojovnike na vzhodnem bojišču tudi sam tajnik fašistovske stranke. Po njihovi vrnitvi so jim v Milanu priredili navdušen sprejem ob navzočnosti vseh najvišjih krajevnih oblastnikov. V zvezi s tem četrtim vlakom daril pa bomo zdaj v italijanskih listih še naslednje podrobnosti:

Milanski zvezni tajnik je v sporazumu z drugimi veljaki velike lombardske prestolnice za generalštab organiziral ta vlak. Milanskim meščanom je bilo na prosto dano, koliko bo kdo daroval za svoje ožje rojake na ruskem bojišču. Sami so tudi čisto prostovoljno vsa darila lepo zavili. Tudi ni bilo določeno, koliko zavitki smejo tehtati in kako veliki smejo biti. Tako je bilo mogoče pripraviti na tisoče zavitkov, pri čemer je složno sodelovalo vse milansko prebivalstvo.

Fašistovska zveza je poskrbela tudi za fotografije tistih, katerih svojci služijo vojake v Rusiji, da bi na ta način ti bojovniki ne prešli le pozdravov in daril od svojcev, pač pa bi iz slik

lahko videli tudi najnovejši smehljaj na licih svojih dragih.

Istocasno s 50.000 zavitki in 7.000 zasebnimi pošiljkami sta dospela tudi dva vagona cigaret, en vagon vžgalic, en vagon limon, 75.000 koščkov mila, 2.000 fotografskih aparatov s potrebnimi filmi, igralne karte, nogometne žoge, radijski aparati in godala.

Povrh tega je bilo še 500 zabojčkov s propagandnimi tiskovinami, namenjenimi raznim poveljstvom. Vsak vojak je s tem zavitkom dobil stvari, ki bi mu jih vojna preskrba ne mogla nuditi, a tudi poveljnikom oddeikov je mesto Milan po sporazumu z vrhovnim poveljstvom poslalo majhno zalogo nekaterih posebnih predmetov in stvari za udobje. V vsakem zabojčku je bilo poleg drugega Kraljeva in Ducejeva slika, steklenica kognjaka ali vina, 500 frankiranih dopisnic, svinčniki, peresa, pisemski papir, igralne karte, sladkarije, knjige in druge stvari.

Dočim je tajnik fašistovske stranke 7.000 zavitkov takoj sam izročil, so vse ostalo blago z vlaka »APE« zaupali propagandni organizaciji armade, ki je razpošiljala dan za dnem stvari oskrbovalnim četam, nato pa so tovarni avtomobili popeljali zavitke bojovnikom do bojnih črt.

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

45. Pri Petroniju sta sedla v noč trnjo vežo. Zlatolasa Eunika in Iras sta jima prinesli bronaste podnožnike ter jima nalivali vino iz ozkornatnih vičev v kozarce. Petronij je Viniciju, ko sta bila, povedal, da je po vsem mestu razposlal sužnje vohat za Ligijo. Prepričan je, da so Ligiji pomagali njeni sovorniki kristjani. Teh mora biti precej in prišli so Ligijo rešiti.

Vinicij je bil tak, ko da bi ga kuhala vročnica. Še sužnjica ma se je smilila. Petronij ga je skušal tolažiti.

46. »Vem, kaj je ljubezen. Če težiš po eni ženski, ti je druga ne more nadomestiti. Toda vsaj za trenutek razvedrila pa lahko dobiš pri lepi sužnji. Tvoje nemara nimajo zate več čara, toda tale tu,« in položil je roko na ledja zlatolase Eunike, »tote vzemi, darujem ti jo.« Eunika je pri tem prebdele, se začela tresti in v strahu čakala Vinicijevega odgovora. Vinicij se je Petroniju zahvalil, da je ne mara in jo šel iskat Ligijo.

Tudi drevesa se lahko opijanijo

Ugotovljeno je, da obstoji neko sredstvo, oziroma podobnost med organskimi funkcijami prarastlin in pri človeku. Med drugim so učenjaki, ki se s takšnimi pojavi ukvarjajo, opazili, da drevesa reagirajo skoraj natančno tako kakor človek, če vzbirgamo v njihova debla razdražljive ali pomirjajoče snovi. Prve lahko znatno pospešijo rast in razcvet dreves, dočim pod vplivom drugih drevo nekako »zaspi«. Med tem njegovim »spanjem« organske funkcije v njej v trenutku opesajo. Drevo v tem primeru preneha rasti in cveteti. Naredili so tudi ta poskus, da so drevesa izpostavili vplivu alkohola. Dosegli so presenetljive uspehe. Videli so, da so se drevesa »opijanile«. Seveda se niso začela opotekati, kaj šele, da bi od pijanosti zgrmela na tla. S primernimi instrumenti se je

znanstvenikom posrečilo ugotoviti, da se je kroženje soka v rastlinah pospešilo in postalo istočasno nepravilno. Izredno močnim »utripom« so sledili potem spet nenavadno dolgi odmori. Skratka, z rastlino se je v tem primeru zgodilo nekaj čisto slučnega, kakor s človekom, kadar se ga »naerka«.

Pri 115 letih še vedno brije in striže

Izredno žilavega in življenjsko odpornega brivca imajo nekje na severnem Portugalskem. Pravi, da je moč danes star že 115 let in da še vedno odlično opravlja svojo obrt. Brije še vedno brez oal, le pri striženju las si jih natakne, ker je to bolj kočljiva zadeva, kakor pa britje.

Zakaj so odpravili sovjetske vojne komisarje

Razlaga, kakor jo je podal moskovski radio

Nemški poročevalski urad poroča iz Stockholma: Moskovski radio je objavil besedilo odloka, s katerim je vodstvo vrhovnega sovjeta socialističnih sovjetskih republik odpravilo vojne komisarje v sovjetski vojski. Med drugim je v njem rečeno, da je uvedbo vojnih komisarjev, do katere je prišlo v letih državljanske vojne, treba pripisovati nezaupanju v vojaške poveljnike, ki tedaj niso verjeli v sovjetsko moč. V letih po državljanski vojni pa so vzgojili in izšolali precej voditeljev, prav tako pa so vzgojili tudi v sedanjih vojni mnogo novih, udanih poveljnikov, ki so svojim vojaškim dolžnostim ostali zvesti do konca. Na drugi strani pa so tudi vojni komisarji in politični delavci izpolnili svoje vojaško znanje. Mnogo so jih tako lahko postavili na poveljniška mesta, čim so se vojaško primerno izšolali. Ni bilo torej nobene razlage, da bi se dalje ohranili vojne komisarje. Če bi jih, bi celo lahko postali nekakšna »očila na poti k zbolšanju oskrbe čet«. Komisarji sami pa bi se lahko znašli v napaknem položaju.

Iz pojasnila moskovskega radia, zakaj je bilo treba odpraviti v sovjetski vojski vojne komisarje, sledi, naj »odslej odgovornost za vsestransko udeleževanje čet preide popolnoma na poveljnike«. Vodstvo vrhovnega sovjeta socialističnih sovjetskih republik določa na podlagi tega naslednje:

1. V rdeči vojski je treba uvesti popolnoma enotno vodstvo (poveljuje naj ena sama oseba), poveljniki in voditelji pa so odslej povsem odgovorni za vsestransko vojaško in politično življenje čet in vojaških oblasti rdeče vojske.
2. Uvajajo so namestniki poveljnikov za politično delovanje.
3. Najbolj izobraženi in izkušeni vojni komisarji in politični delavci bodo prišli v večjem številu na vodilna mesta.
4. Stopnje in znaki teh stopenj, kakršni veljajo za poveljnike rdeče armade, se uvajajo tudi za namestnike poveljnikov za politično udeleževanje ter za vse druge politične delavce.

»Kakšne so vaše najbolj vroče želje?«

Nekateri si žele bogastva, drugi slave, tretji zdravja, četrti mladosti, a le 5% je takšnih, ki so zadovoljni s tem, kar imajo

Neka švedska revija je naslovila na svoje bralce pred nedavnim zanimivim vprašanjem, na katero naj bi vsak odgovoril po svojem najboljšem prepričanju, to se pravi, kar najbolj odkrito. Vprašanje se je glasilo: »Katero so vaše najbolj vroče želje?« Odgovorov je prišlo ogromno in se iz njih pač najlepše vidi, česa si Švedi najbolj žele. Poročilo iz Stockholma pravi, da je 36 odstotkov ljudi odgovorilo, da je njihova največja želja, pridobiti si toliko bogastva, da bi se lahko mirno privoščili vse udobje, ki ga more človek

uživati v svojem življenju. 16 odstotkov bralcev iste švedske revije je odgovorilo, da bi bila zanje največja sreča, če bi mogli postati igralci, svetovno znani umetniki, politiki in športniki. 11 odstotkov bralcev (med njimi je bila velika večina žensk) si želi vzornega zakonskega druga, devet odstotkov pa bi jih rado »naredilo kariero«, takšno, da bi bili povsem neodvisni od drugih. — Mnogo pa je bilo tudi takšnih, ki so odgovorili, da bi se radi odpovedali vsemu bogastvu, samo da bi bili zdravi. Nekateri, kakor na primer neki dr. Faust, so odgovorili, da bi dali svojo dušo, če bi lahko spet postali mladi. Le 5 odstotkov je bilo takšnih, ki so odgovorili, da so čisto zadovoljni s svojim sedanjim življenjem in da si ničesar boljšega ne žele. Gotovo jim ne gre preveč slabo, ali pa so le tako skromni.

Velike oči, ki pa slabo vidijo

Oči nekaterih vrst mehužcev so tako velike, da tehtajo četrtino, če ne celo polovico toliko, kakor vsa žival. Človekove oči so v primeri z vsem telesom razmeroma zelo majhne. Mehkužci pa imajo kljub svojim ogromnim očem zelo »kratek pogled« in včasih ne razločujejo niti predmetov, ki so večji od kovanega denarja. Na drugi strani pa se zgodi, da se kakšnih večjih predmetov toliko prestrašijo, da pred njimi celo zbeže, kajti njihove oči jih vidijo čisto drugačne kakor pa so v resnici, nekako megleno.

Vroča, nemirna Indija

„Vzhod in zahod“

Vzhod je vzhod in zahod je zahod, nikdar se ne bosta mogla srečati.

Delhi.

»Ko sem bil pet let v Indiji,« piše neki Italijan, »nisem še nič razumel indijskega mišljenja. Ko sem bil tam deset let, sem mislil, da razumem nekaj tega, toda sedaj, ko živim v Indiji že dvajset let, vidim, da resnično nič ne razumem.«

Samo dobra volja ne zadostuje. Angleška mestna hiša vidno teži po podobnosti s peščenasto arhitekturo iz časa velikih Mogulov. Kljub temu pa učinkuje kot neka mešanica kolodvora in mavzoleja. Evropskega trgovca četrti v Bombayu in Delhiju je polna bahavih, šiiri nadstropja visokih kamenitih stavb s stolpci, ki pa ostanejo osramočeno pred graciozno najprejnejšega indijskega templja.

Po drugi strani: videl sem, kako se je neko domače indijsko gledališče trudilo z »Romeom in Julijo«. To je bil pravi polom. S tem da so dečki igrali ženske vloge (kakor je sploh tukaj običaj) ni mogoče opravičiti polomije; to bi utegnilo učinkovati celo pristno, kajti Shakespearejeva igralna družina je delala prav tako. Debel evnuški indijski mladenič, ki je predstavljal do jiljo, je bil celo bolj kot prenekateri Julijina do jilja, ki sem jo gledal v Evropi. Toda drama sama je morala ostati v tej deželi brez konfliktov, kjer sklepajo starši že otroške zakone, nerazumljiva, Ubogi fant, ki je (z močnimi, lažnimi prsi pod lilasto obleko) predstavljal Julijo, je zastoj vrtel s svojim prstom po nosu, da bi prikazal poredno zaljubljenost. In Romeo, ki je bil oblečen v neke vrste maharadžino obleko z zlatom in biseri, je brezuspšno tulil tako glasno, kakor v svoji najpriljubljenejši vlogi pobijala tigrov. Sicer potrpečljivo občinstvo, ki je kleče čepelo na blazinastih klopih, je vedno glasneje zahtevalo čaja in se izmuznilo ven že pri drugem dejanju, čeprav mu je bila za popolno občudljiva burka (indijsko gledališče igra od devete zvečer do tretje ure jutraj).

Nek izobražen Indijec (študiral je v Cambridgeu), je rekel, da mu je ostalo vse zapadno tuje, z izjemo italijanske renesanse, ki ima marsikaj skupnega s skoraj istočasnim procvitom umetnosti velikih Mogulov. Stvarno učinkuje na Evropejca neposredno in močno samo poslednja — in edino ona. Amerikanci seveda, katerim manjka umetniške tradicije in možnosti primerjave Rima in Delhija ali Florence in Agre, stoje brez smisla liki otroci pred palačami dobe indijskega umetniškega procvita. Samo Kodak, ta specifična ameriška iznajdba, ki najsubtilnejše stvari skreži na enostavne beločrne kontraste, zmora Amerikancu poenostaviti indijske gradbene umetnine. Zato povsod, kjer so Amerikanci v bližini, prodajajo Kodaki. In Amerikanci so v bližini vedno. Zdi se, da je danes to edini narod, ki ima denar za potovanje.

...Bilo je pozno zvečer, ko sem prišel v Agro. Tako sem videl »Taj Mahal« najprej samo v mesečini. Meni, vsega navajenemu poročevalcu je zastal dih. Najlepša hiša na svetu? Ta indijski nagrobni spomenik sploh ni hiša. To je utelešenje ljubezni v bel marmor. To je božanska iskra, ki zablisti v stoletju samo enkrat v srcu kakega umetnika genija. Kateri genij? Nihče ne pozna imena človeka, kateremu je pred tri sto leti dal veliki Mogul šah Džehan naročilo, naj zgradi mavzolej za njegovo najljubšo ženo. Nihče ne ve, kdo si je izmislil načrt, kdo ga je v osemnajstih letih izvršil in kdo ga je nato okrasil z nežnimi cvetovi iz ahata. Nič ne veže to čudežno delo z imenom, z usodo ustvarjalca. Ne zgradba, čist evet liki lotosovemu popku se blesti v nebo kupola med štirimi togi stebri minareta. Tako priprosta in tako samo po sebi umevna se zdi ta, ljubezni polna bela harmonija marmorne kocke s kupolo, da ni treba občudovati nobenega »trika« in nobene tehnične posebnosti. To je cvet ljubezni v marmorju, to je duša lepe in dobre žene, ki plava nad temo cipres v mesečini. Visoko nad kupolo se blesti temno zlat glavčič, kakor utrjen pogled, ki ga je pošiljal umirajoč in od lastnega sina ujeti veliki Mogul h grobu svoje žene — od trdnjave sem, ki leži mogočno in štorasto v senci, kakor usoda borečega se moža...

Bil je očarujoč večer. Precej je namreč deževalo in drevesa ter cvetje je dihalo svežost

V tem trenutku je rekel za menoj cemerav možki glas:

»Čas je za večerjo! Spet bomo prišli prepoznati«

Nekaj višje uglasen ženski glas, ki je vsako besedo vlekel kakor žvečilni gumi, je odgovoril pol jokavo pol ogorčeno:

»Saj vendar ne morem nič napraviti proti temu, da stoji ta gentlemen pred mojim Kodakom in mi moti posnetek v mesečini.«

V tem, ko sem se opravičeval, je prišel cel trop Amerikancev obdanih od trgovčev, ki so prodajali mali Taj Mahal iz milnega kamna. Zoperne stvari, ki jih takoj spravijo v lesene zabojčke, zapечатijo in odpošljejo po pošti. Kakor oblak so zaplaval mimo božanskega Taj Mahala že nešteto krat prežvečeni.

Beatiful indeed! Inst it »in Sure.«

In marmorni čar je izhlapel za lepo umito nekulturo ter v glasnem zadovoljstvu uspešnih prodajalcev.

Ko sem bežal sem še slisal vprašanje nekega vedoželjnega dekleta:

»Kdo je pravzaprav izdelal Taj Mahal?«

O ti moj ljubi Bog dejala je »izdelal«, kakor da bi šlo za par hlač.

»Kako vam je dopadel Taj?« me je vprašal indijski računnič, ko sem prišel k večerji.

»Amerikanci so bili tam,« sem odvrnil.

Nasmehnil se je z razumevanjem:

»Ves hotel jih je poln. Štiri sto jih je prišlo z »Dollar line«, da bi videli Taj Mahal v mesečini. Prav iz Delhija smo morali naročiti fotografe, da bodo zmogli v štiriindvajsetih urah izgotoviti njihove posnetke.«

»In vsako razpoloženo pokvarijo!«

»O, gospod, razpoloženo je zastoj, denar pa je v Indiji redek... Vidite tam lestence? Onega iz zelenega stekla? Nekaj koščkov tega lestence mi je zadnjič zmanjkalo. Kasneje sem jih spet videl na vratovih nekaterih ameriških dam. Te steklene bisere so kupile kot »indijske jade« in so plačale za košček po trideset rupij. Za enega celo sto. Ta je bil večji in je imel obliko srca.«

Resnično lepo! Ali ne? Zares.